

Голубенко Ірина Ігорівна

Кандидат юридичних наук

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЩОДО АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ТЕКСТИ СТВОРЕНІ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Стаття присвячена дослідженню питання виникнення та можливості визнання авторського права на тексти створені за допомогою штучного інтелекту. Проаналізовано поняття авторства на твір, проаналізовано підходи до визначення авторства творів, створених штучним інтелектом. Ключові слова: авторство, твір, текст, штучний інтелект.

Відповідно до нового закону України «Про авторське право і суміжні права» від 13.12.2022 № 2849-IX, автором є фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір. Авторське право є законодавчо захищеним правом автора на творіння, яке створено фізичною особою. Це означає, що автор має право визнання своєї творчості і право на її використання та поширення. Твором відповідно, визначено оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі [1]. Авторське право на текст виникає автоматично після його створення. Тож, якщо ви є автором рукопису, то ви автоматично маєте авторські права на нього. Це означає, що ви можете вирішувати, як використовувати свій рукопис, хто має право на його використання та поширення, і чи має бути він захищений від копіювання. Основними принципами авторського права є оригінальність і самостійна творчість.

Законодавство України пов'язує авторство й створення об'єктів права інтелектуальної власності з фізичною особою, тож у правовому полі комп'ютерні програми та алгоритми чи інші форми вираження штучного інтелекту не є авторами. Така ситуація склалася, зокрема, і тому, що штучний інтелект не виділений в окремий суб'єкт авторського права. У світовій практиці є декілька основних підходів до визначення авторства творів, створених штучним інтелектом:

- автор – розробник штучного інтелекту (комп'ютерної програми чи коду);
- автор – користувач штучного інтелекту (для окремих видів програм);
- автор – безпосередньо штучний інтелект (запровадження концепції «електронної особи»).

Перші два підходи – найпоширеніші й найприйнятніші, проте вони не зовсім відповідають ключовій ознаці творів як об'єктів інтелектуальної власності – наявності творчої та інтелектуальної діяльності людини. Найневизначнішою концепцією є визнання автором творів безпосередньо штучний інтелект [2].

Штучний інтелект являє собою здатність цифрового комп'ютера або керованого комп'ютером робота виконувати завдання, які зазвичай пов'язані з розумними істотами. Загалом на сьогоднішній день створення різного роду творів, віршів та текстів за допомогою штучного інтелекту стає все більш поширеним, але все ж таки питання авторства залишається не вирішеним. З однієї сторони, штучний інтелект може створювати текстові матеріали, які мають високу якість та ознаки індивідуального стилю. З іншої сторони, штучний інтелект не має власної свідомості та особистості, тому його творіння можна розглядати як сукупність певного алгоритму та програмного коду. Одним з ключових питань, пов'язаних з авторськими правами на тексти, створені штучним інтелектом, полягає в питанні хто є автором таких текстів. Системи штучного інтелекту можуть генерувати тексти автоматично, без прямого втручання фізичної особи, але на підставі великої кількості даних та алгоритмів, розроблених програмістами. Це може породжувати питання, чи можна вважати такі тексти творами, що підлягають авторським правам, і яка особа або суб'єкт має право на ці авторські права.

У більшості країн, авторське право регулюється законодавством, яке визначає права та обов'язки авторів. Наприклад, в США авторське право регулюється Законом про авторське право (the Copyright Act) [3], а в Європейському Союзі – Директивою про авторське право на єдиному цифровому ринку Європейського союзу (Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC) [4]. Дана директива регулює авторські та суміжні права і містить положення щодо захисту авторських прав на цифровому ринку, зокрема в контексті цифрового використання, репрезентації засобами електронної комунікації та відповідальності провайдерів послуг зберігання вмісту. Ця директива стала предметом широкого обговорення та дебатів, а деякі її положення викликали суперечки та критику від різних сторін. У світі також існують міжнародні конвенції, які регулюють авторські права, такі як Бернська конвенція про захист літературних та художніх творів (Berne Convention for the Protection of Literary and

Artistic Works), що була прийнята в 1886 році та забезпечує міжнародний захист авторських прав. Україна приєдналася до Бернської конвенції у 1995 році [5].

Основні положення, які регулюють авторські права, включають визнання авторства, право на розповсюдження, право на виконання, право на переклад, право на адаптацію та інші. Особлива увага приділяється правам творців в цифровому середовищі, такі як право на контроль за використанням їх творів в Інтернеті, в соціальних мережах та інших електронних ресурсах. Авторство в законодавстві та конвенціях визначається як право особи, яка створила твір, на визнання її авторства та захист її інтелектуальної власності.

Цікавим для дослідження є аналіз прикладів створення творів штучним інтелектом. Прикладами написання робіт штучним інтелектом можуть бути наступні прецеденти. Видача в Україні видавництвом «Ранок» книги написаної та проілюстрованої штучним інтелектом [6]. Опублікована книга, яка була створена за допомогою штучного інтелекту в Японії під назвою називається «The Day a Computer Writes a Novel». Ця книга була створена за допомогою алгоритму глибинного навчання, який навчився аналізувати стиль і зміст багатьох книг. Після навчання алгоритм був запущений на комп'ютері, де він згенерував роман на основі своїх знань [7]. Написання бакалаврської роботи студентом з Москви Олександром Жаданом, який написав дипломну роботу за допомогою чат-бота ChatGPT компанії OpenAI та зміг успішно захистити її у виші [8].

Зазвичай на практиці та відповідно до законодавства, автором тексту вважається людина, яка його створила. Коли мова йде про тексти, створені штучним інтелектом, це питання може бути невизначеним. Це залежить від того, наскільки значною є роль людини у процесі створення тексту.

У випадку використання штучного інтелекту, а саме чату GPT-3, алгоритм створює текст за допомогою машинного навчання, використовуючи великі обсяги даних до яких він має доступ у всьому інтернет просторі. Таким чином, хоча створений текст може бути вражаючим за своєю природністю та логікою, автором тексту, в цьому випадку, може бути вважатися той, хто розробив алгоритм та надав йому можливість навчатися на великих обсягах даних. Цікавою є відповідь самого чату GPT, який в Україні є у вільному та безкоштовному доступі, на питання хто є автором текстів які ти пишеш, тож відповідь була наступна: «Я, як мовний модель, розроблений компанією OpenAI, є автоматичним генератором тексту, створеним за допомогою штучного інтелекту. Законодавчо авторство за текстами, які я генерую, належить компанії OpenAI, оскільки вони розробили цей інтелектуальний продукт. Важливо зауважити, що я не маю особистої ідентичності, і мої відповіді генеруються на основі великої кількості текстових даних, на яких мене навчено, а не на основі індивідуальних авторських здібностей чи думок». Також можуть виникати питання про використання текстів, створених штучним інтелектом для комерційних цілей. На даний момент, в багатьох юрисдикціях відсутні чіткі правові норми щодо використання таких текстів у комерційних цілях, і це може викликати додаткові правові питання та неоднозначності.

Оригінальний текст може бути створений в різних форматах, таких як літературні твори, статті, наукові дослідження, блоги тощо. Важливо відрізнити оригінальний текст від текстів, які складаються з копій або виправлених версій інших текстів, які не мають нового вмісту та формулювання. Питання авторства на твори створені штучним інтелектом викликає дискусії в наукових та правових колах, оскільки штучний інтелект може створювати твори, але не має особистості, як людина. На даний момент, більшість законів про авторське право визнає тільки людину як автора твору, оскільки право на авторство пов'язане з особистістю, тобто інтелектуальним внеском конкретної людини в твір. Тому в більшості випадків, штучний інтелект не може бути автором твору в юридичному розумінні.

Висновки. Отже, на сьогоднішній день, більшість законодавств визнає лише людину, як автора твору, хоча існують випадки, коли штучний інтелект може бути визнаний створювачем твору в правовому розумінні. Якщо мова йде про твір, створений штучним інтелектом, то можна сказати, що саме штучний інтелект був створювачем твору, але не автором в юридичному розумінні. Це означає, що штучний інтелект створив твір за певним алгоритмом, але не має особистості, що є необхідною умовою для визнання авторства відповідно до більшості законодавств.

Джерела

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t222811> (дата звернення: 29.03.2023).
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uz.ligazakon.net/#/articles/EA012675?q=%D1%88%D1%82%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82&bl=&hide=true&snippet_id=snippet_5003
3. CopyrightLaw of the United States (Title 17)and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code URL: <https://www.copyright.gov/title17/> (дата звернення: 29.03.2023).
4. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj> (дата звернення: 29.03.2023).
5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 29.03.2023).
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3679513-v-ukraini-vidali-persu-knigu-napisanu-ta-proilustrovanu-stucnim-intelektom.html>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fastcompany.com/3058300/this-japanese-novel-authored-by-a-computer-is-scarily-well-written>.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://expert.com.ua/155764-student-za-dobu-napisav-diplom-za-dopomogoyu-chatgpt.html&>.